

ТЕРИТОРІАЛЬНІ ВІДМІННОСТІ ПРИРОДНОГО ПРИРОСТУ НАСЕЛЕННЯ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Необхідність дослідження природного приросту населення зумовлена затяжною демографічною кризою в нашій країні та відсутністю достатньо ефективних заходів щодо її подолання. Щоб детальніше дослідити дане питання, необхідно залучити фахівців з різних галузей знань – економістів, соціологів, психологів, політологів, біологів, демографів та ін. Виявлення територіальних відмінностей природного руху населення, результатом якого є природний приріст, а також причин, що зумовлюють його територіальні відмінності, може пролити світло на багато питань, що виникають під час пошуку шляхів подолання демографічної кризи.

Мета нашої роботи полягає у виявленні територіальних особливостей природного приросту населення Херсонської області.

В процесі дослідження вирішувалися наступні завдання:

- 1) проведення групування адміністративно-територіальних одиниць Херсонської області методом вроцлавської таксономії;
- 2) аналіз результатів дослідження та виявлення територіальних особливостей природного приросту населення регіону.

Виконуючи дослідження територіальних відмінностей природного приросту населення Херсонщини, ми користувалися математичним (методом вроцлавської таксономії) і статистичним, порівняльним та картографічним методами.

Вроцлавська таксономія полягає у тому, що за матрицею таксономічних відстаней будується граф-дерево, вершинами якого є об'єкти групування. Довжина ребер пропорційна найкоротшим відстаням між об'єктами. Сукупність вершин графа, відстані між якими менші від певної заданої величини, утворюють класифікаційну групу відповідних об'єктів [2].

Такими об'єктами в нашому дослідженні були адміністративно-територіальні одиниці Херсонщини.

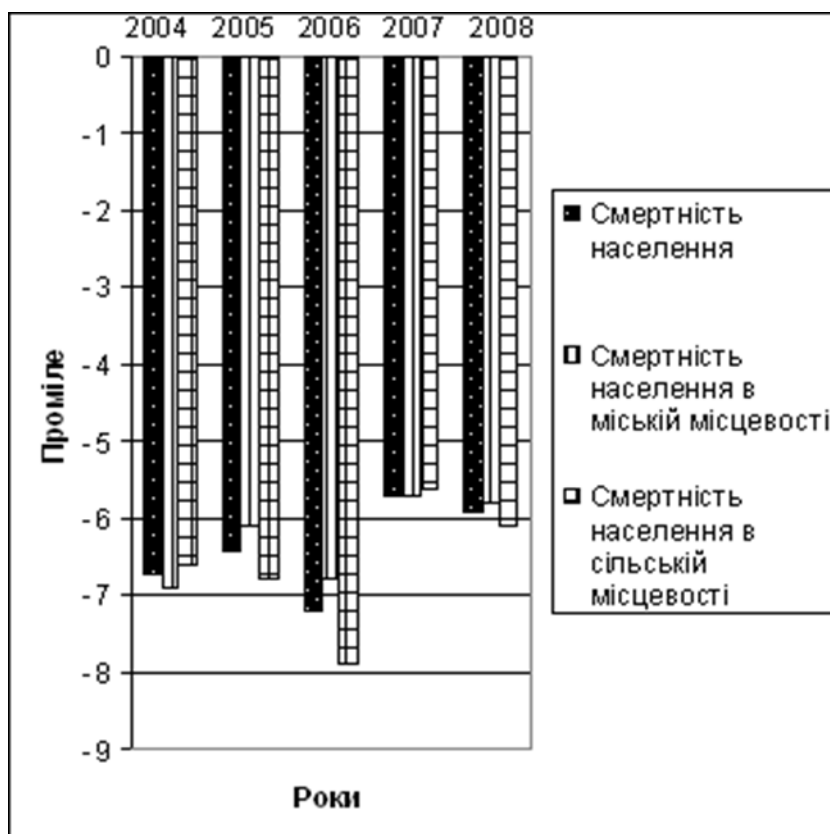

Рис. 1. Динаміка природного приросту населення у Херсонській області за період 2004 – 2008 рр.

Через значне перевищення рівня смертності над рівнем народжуваності населення Херсонської області, природний приріст тут є від'ємним, за досліджуваний період його рівень коливався від - 7,2 до -5,7 проміле, при чому найнижчим показником був в 2006 р., а найвищим вже у наступному 2007 р. (Рис. 1.). Відрізняються показники природного приросту в сільській та міській місцевостях, зокрема в 2006 році у сільській місцевості він був найнижчим - -7,9 проміле, що на 1,1 проміле нижче від показника міської місцевості цього року, що свідчить про більший прояв чинників, які сприяли зниженню природного приросту, саме в сільській місцевості, а у відносно благополучному 2007 році природний приріст у сільській місцевості на 0,1 проміле був вищим від показника міської місцевості. У той же час, з кожним роком спостерігається зміна ситуації, природний приріст нижчий то в міській, то в сільській місцевості.

Використання методу вроцлавської таксономії дозволило провести типологію адміністративно-територіальних одиниць Херсонщини за показниками природного приросту населення та виділити окремі їх групи. Дослідження виконувалося на основі даних Головного управління статистики в Херсонській області [1] за такими індикаторами, як загальний природний приріст населення, природний приріст в міській та сільській місцевості (Рис. 2.).

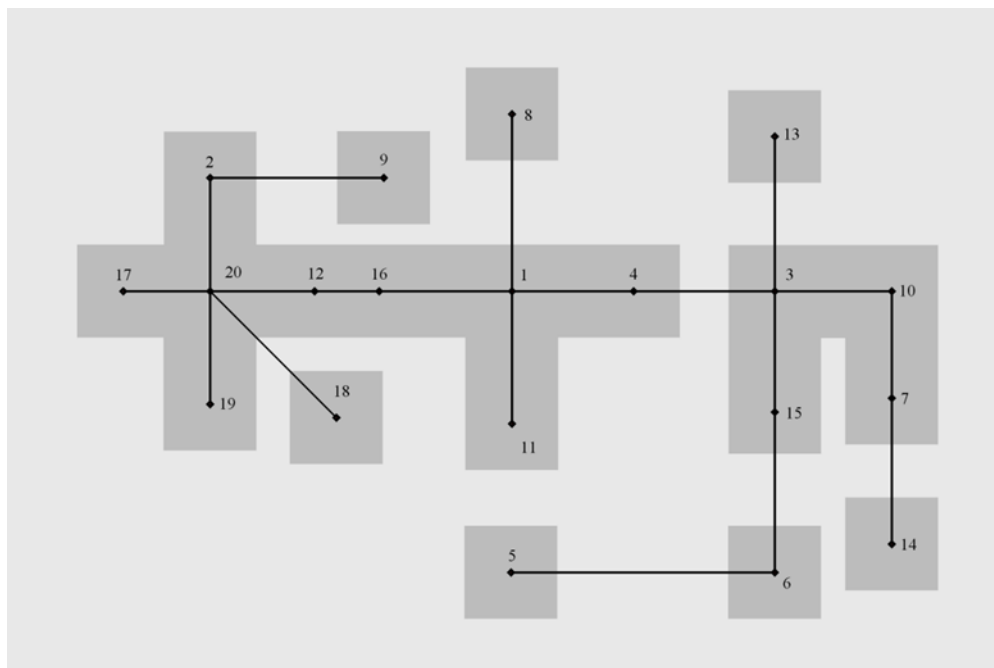

Рис. 2. Вроцлавський дендрит адміністративно-територіальних одиниць Херсонської області за ознаками природного приросту населення

Райони: 1. Бериславський, 2. Білозерський, 3. В. Лепетиський, 4. В.

Олександрійський, 5. Верхньорогачицький, 6. Високопільський, 7. Генічеський,

8. Голопристанський, 9. Горностаївський, 10. Іванівський, 11. Каланчацький,

12. Каховський, 13. Нижньосірогозький, 14. Нововоронцовський, 15. Новотроїцький, 16.

Скадовський, 17. Цюрупинський, 18. Чаплинський; міста обласного підпорядкування: 19.

Нова Каховка, 20. Херсон.

Після застосування методу вроцлавської таксономії для аналізу показників природного приросту населення нами було виявлено дві групи адміністративно-територіальних одиниць, які мають схожі показники, та окремі райони, що суттєво відрізняються (Рис. 3.). До найчисельнішої першої групи увійшли Міськради обласного підпорядкування області та 7

адміністративних районів – Бериславський, Білозерський, Великоолександрівський, Каланчацький, Каховський, Садовський, Цюрупинський. Дана група характеризується поступовим зростанням показників природного приросту населення. Так, у сільській місцевості в основному показники природного приросту на 2 і більше проміле вищі, ніж середньообласні. Загалом, динаміка природного приросту в групі схожа за тенденцією з середньообласною.

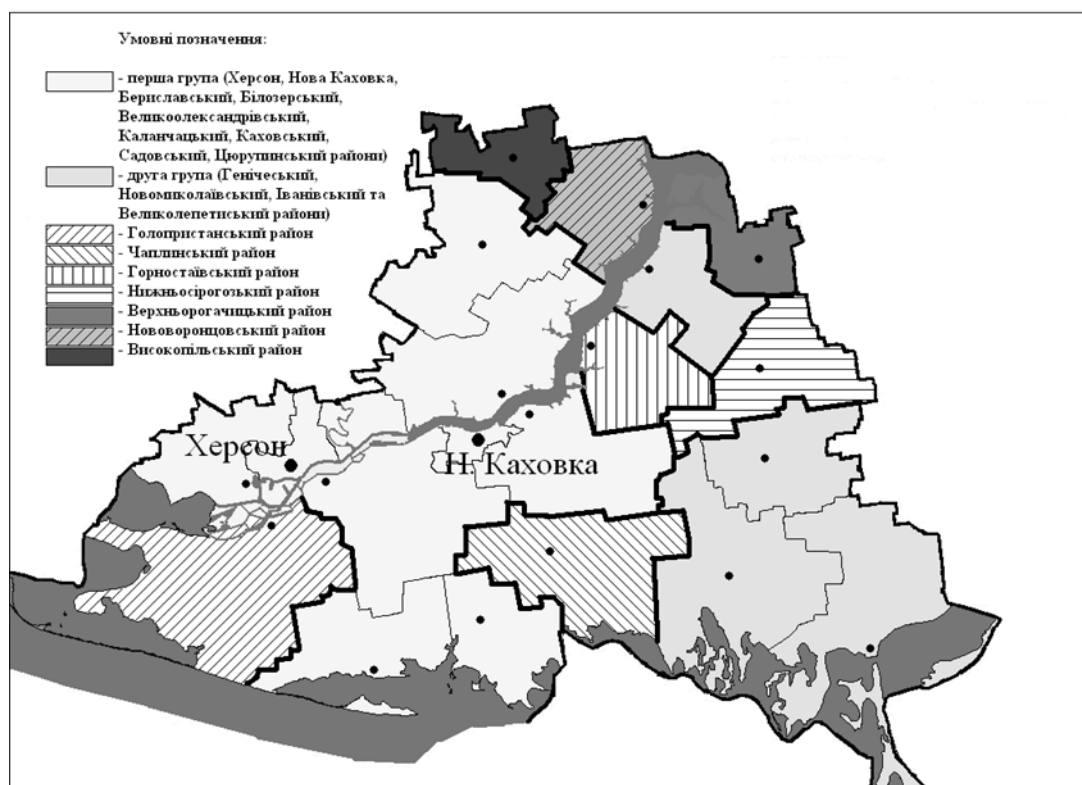

Рис. 3. Територіальні відмінності Херсонської області за показниками природного приросту населення у 2004-2008 роках

Друга група включає Генічеський, Новомиколаївський, Іванівський та Великолепетиський райони. Дана група характеризується значним зниженням природного приросту у 2006 р. та порівняно значним зростанням даного показника в 2007 р. В цілому, а також у міській і сільській місцевостях природний приріст населення в даній групі є нижчим за середньо обласні показники.

Голопристанський район за загальним показником природного приросту схожий на другу групу, за природним приростом у сільській

місцевості – на першу групу. Район має дуже низький, в окремі роки – найнижчий в області природний приріст населення в міській місцевості, чим дуже відрізняється від всієї іншої території області. Чаплинський район має найвищий, окрім 2005 р., як загальний показник природного приросту населення, так і в сільській місцевості. В міській місцевості даний показник порівняно високий. Горностаївський район характеризується значним зростанням показника природного приросту населення в міській місцевості, і в 2008 р. він досягає позитивного значення в 0,3 проміле – єдиний випадок за п'ять років в усій області. У сільській місцевості район схожий на другу групу, але має дещо більші коливання показника за роками, через що зростання показника в міській місцевості в загальній динаміці значно нівелюється. Нижньосірогозький район має порівняно низькі значення природного приросту населення, особливо в міській місцевості. Для Верхньорогачицького району характерним є найнижче значення природного приросту в сільській місцевості за весь період дослідження, в міській місцевості даний показник дуже низький, що робить загальний показник також найнижчим в області. Нововоронцовський район в цілому схожий на другу групу районів, хоча в міській місцевості в 2004 – 2005 рр. природний приріст тут значно вищий, але у наступних роках він знижується. Для Високопільського району характерним є дуже низький природний приріст населення в сільській місцевості на початку досліджуваного періоду, але згодом він значно зростає. В міській місцевості цей показник дуже коливається, якщо в 2005-му році він був одним з найвищих, то в наступному 2006-му році – одним з найнижчих. Загальний показник природного приросту населення є одним з найнижчих в області, але характеризується поступовим зростанням.

Висновки. Херсонська область характеризується значними територіальними відмінностями у показниках природного приросту населення, що особливо чітко проявляється в динаміці цих показників. Територія поділяється на два великих масиви, а також 7 окремих районів. Це

свідчить про існування певних факторів, які значно впливають на динаміку природного приросту населення, пошук та вивчення яких дозволить вирішити багато питань, пов'язаних з проблемою керування демографічним процесом.

Список літератури:

1. Статистичний щорічник головного управління статистики в Херсонській області, 2004-2008 роки.
2. Шаблій О. І. Математичні методи в економічній географії. - Львів: Вища школа, 1984. – 135 с.